

TEKST UJEDNOLICONY – MATERIAŁ ROBOCZY

Szczegółowe warunki i tryb przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Dz.U.2016.1196 z dnia 2016.08.08

Status: Akt obowiązujący

Wersja od: 25 sierpnia 2022r.

Wejście w życie:

9 sierpnia 2016 r.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

z dnia 25 lipca 2016 r.

w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1196; zm.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1013, z 2018 r. poz. 1071, z 2019 r. poz. 922, z 2020 r. poz. 1594 oraz z 2022 r. poz. 142 i poz. 1773.)

Na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 349 i 1888 oraz z 2016 r. poz. 337) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki i tryb przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zwanym dalej "Programem", w tym:

- 1) formę i tryb składania wniosków o przyznanie pomocy finansowej oraz wniosków o płatność;

- 2) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski o przyznanie pomocy finansowej oraz wnioski o płatność;
- 3) kryteria wyboru operacji;
- 4) przypadki, w których następcy prawnemu beneficjenta jest przyznawana pomoc, oraz warunki i tryb przyznania tej pomocy.

§ 2.

1. Pomoc finansową na operacje typu "Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" objętego Programem, zwaną dalej "pomocą", przyznaje się:

- 1) osobie fizycznej, która:
  - a) jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
  - b) ma ukończone 18 lat w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy,
  - c) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik rolnika nieprzerwanie od co najmniej 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy albo,
  - d) (uchylona)
- 2) beneficjentowi albo małżonkowi beneficjenta poddziałania "Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi" objętego Programem, o ile nie została ustanowiona rozdzielność majątkowa,

- która przedłożyła albo który przedłożył biznesplan oraz zobowiązała się albo zobowiązał się do jego realizacji.

1a. Do okresu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, wlicza się podleganie ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej winnym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA).

2. Pomoc przyznaje się, jeżeli:

- 1) gospodarstwo rolne, w którym pracuje osoba fizyczna, o której mowa w ust. 1 pkt 1:
  - a) (uchylona),
  - b) jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w miejscowości znajdującej się na terenie:
    - gminy wiejskiej lub
    - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tysięcy mieszkańców, lub
    - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tysięcy mieszkańców;
- 2) (uchylony).

3. Warunek, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 lit. b, uznaje się za spełniony, jeżeli większa część gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, na podstawie danych zawartych w ewidencji wniosków o przyznanie płatności dotyczących działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego zgłoszonych do jednolitej płatności obszarowej na podstawie przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego w roku złożenia wniosku o przyznanie pomocy, jest położona na obszarze gminy, o której mowa w ust. 2 pkt

1 lit. b. W przypadku nieubiegania się o jednolitą płatność obszarową w roku złożenia wniosku o przyznanie pomocy, gminę tę ustala się na podstawie danych dotyczących działek zgłoszonych do jednolitej płatności obszarowej w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy. W przypadku nieubiegania się o jednolitą płatność obszarową, gminę tę ustala się na podstawie miejsca zamieszkania osoby fizycznej, o której mowa w ust. 1 pkt 1, na terenie gminy, o której mowa w ust. 2 pkt 1 lit. b, na obszarze której jest położona co najmniej część gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w którym pracuje.

4. (uchylony).

5. W przypadku inwestycji niezwiązanych z nieruchomością pomoc przyznaje się, jeżeli miejsce zamieszkania podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy znajduje się w miejscowości należącej do:

- 1) gminy wiejskiej lub
- 2) gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tysięcy mieszkańców, lub
- 3) gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tysięcy mieszkańców.

§ 2a.

1. Pomoc przyznaje się na operację:

- 1) związaną z podejmowaniem pozarolniczej działalności gospodarczej, zwanej dalej "działalnością pozarolniczą", oraz zaprzestaniem chowu i hodowli świń na obszarach wiejskich, na których są położone gospodarstwa, w których jest prowadzony chów lub hodowla świń, wymienionych w części I, II lub III załącznika do decyzji wykonawczej Komisji 2014/709/UE z dnia 9 października 2014 r. w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich i uchylającej decyzję wykonawczą 2014/178/UE (Dz. Urz. UE L 295 z 11.10.2014, str. 63, z późn. zm.), albo
- 2) związaną z podejmowaniem działalności pozarolniczej, inną niż wymieniona w pkt 1.

1a. Przez działalność pozarolniczą rozumie się działalność gospodarczą podlegającą przepisom prawa przedsiębiorców albo działalność oświatową podlegającą przepisom prawa oświatowego.

1b. Przez podejmowanie działalności pozarolniczej rozumie się:

- 1) podejmowanie działalności pozarolniczej po raz pierwszy albo
- 2) podejmowanie działalności pozarolniczej ponownie po upływie co najmniej 24 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia, poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy, albo
- 3) rozszerzenie przedmiotu prowadzonej działalności pozarolniczej o rodzaj działalności określony kodem Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na poziomie podklasy podejmowany po raz pierwszy albo ponownie po upływie co najmniej 24 miesięcy od dnia wykreślenia kodu Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na poziomie podklasy określającego dany rodzaj działalności z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

2. Podmiot, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2, może ubiegać się o pomoc wyłącznie na operację w zakresie wskazanym w ust. 1 pkt 2.

3. Uznaje się, że chów lub hodowla świń jest prowadzona w gospodarstwach na obszarach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, jeżeli siedziba stada świń znajduje się na tym obszarze, zgodnie z rejestrem zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 546).

§ 3.

1. Biznesplan, o którym mowa w § 2 ust. 1, zawiera:

1) opis wyjściowej sytuacji ekonomicznej podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy, obejmujący informacje dotyczące:

a) źródeł finansowych i zasobów materialnych, jakie podmiot ten posiada do podjęcia działalności pozarolniczej, w tym gruntów, budynków i budowli, maszyn, urządzeń i wyposażenia,

b) kwalifikacji zawodowych z zakresu podejmowanej działalności pozarolniczej, o ile podmiot ten takie kwalifikacje posiada - w przypadku operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 2,

c) (uchylona),

d) liczby miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty, w przypadku gdy podmiot prowadzi działalność pozarolniczą; przyjmuje się wyższy stan zatrudnienia obliczony na podstawie:

– średniej arytmetycznej z 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o przyznanie pomocy, a w przypadku gdy działalność pozarolnicza jest prowadzona krócej, na podstawie średniej arytmetycznej z okresu prowadzenia tej działalności, lub

– danych o zatrudnieniu za miesiąc poprzedzający miesiąc złożenia wniosku o przyznanie pomocy;

2) wskazanie celów pośrednich i końcowych, dotyczących rozwoju działalności pozarolniczej;

3) wskazanie planowanej do utworzenia liczby miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne, zwanych dalej "miejscami pracy";

4) informacje dotyczące działań mających na celu rozwój działalności pozarolniczej, w tym:

a) opis i szacunkową wartość planowanych inwestycji w środki trwałe i inne środki związane z działalnością pozarolniczą oraz wskazanie, czy mają one charakter innowacyjny w obrębie gminy, na obszarze której będzie się znajdować stałe miejsce wykonywania działalności w zakresie produktu lub procesu (technologii), lub marketingu, lub organizacji,

b) informacje o planowanym udziale w szkoleniach lub korzystaniu z usług doradczych, w tym szacunkową wartość tych działań lub innych przedsięwzięć, wymaganych do rozwoju działalności pozarolniczej - jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy planuje realizację tych działań;

- 5) charakterystykę podejmowanej działalności pozarolniczej, w tym określenie przedmiotu tej działalności, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD);
  - 6) uzasadnienie ekonomiczne operacji, w tym racjonalność i efektywność kosztową.
2. Pomoc przyznaje się, jeżeli biznesplan, o którym mowa w ust. 1:
- 1) zapewnia zgodność szacunkowych wartości planowanych inwestycji w środki trwałe z cenami rynkowymi;
  - 2) przewiduje:
    - a) wydatki w kwocie stanowiącej co najmniej 100% kwoty pomocy, w tym inwestycje w środki trwałe o szacunkowej wartości równej co najmniej kwocie stanowiącej 70% kwoty pomocy, które zapewnią uzyskanie najlepszych efektów z danych nakładów,
    - b) zakup wyłącznie nowych maszyn, urządzeń, środków transportu oraz wyposażenia - w ramach inwestycji, o których mowa w ust. 1 pkt 4 lit. a, przy czym planowane wydatki na zakup samochodu osobowego nie mogą stanowić więcej niż 50% kwoty pomocy,
    - c) utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy związanego bezpośrednio z podejmowaną działalnością pozarolniczą objętą pomocą,
    - d) zaprzestanie chowu i hodowli świń - w przypadku operacji, o której mowa w § 2a ust. 1 pkt 1,
    - e) że działalność, o której mowa w ust. 1 pkt 5 oraz w § 5, jest dochodowa;
  - 3) zakłada, że:
    - a) stałe miejsce wykonywania działalności pozarolniczej, które zostanie wskazane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, w przypadku inwestycji niezwiązanych z nieruchomością, znajduje się w miejscowości, o której mowa w § 2 ust. 5,
    - b) jeżeli operacja, którą zamierza realizować podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, jest związana z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją, miejsce położenia tej nieruchomości będzie znajdować się w miejscowości, o której mowa w lit. a,
    - c) miejscem realizacji operacji, o której mowa w lit. b, jest miejsce położenia nieruchomości;
  - 4) uwzględni działania, o których mowa w ust. 1 pkt 4, wraz z szacunkową wartością planowanych wydatków, niezbędne do osiągnięcia celów pośrednich i końcowych operacji oraz racjonalnie powiązane z podejmowaną działalnością pozarolniczą oraz z miejscami pracy, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. d.
3. W przypadku gdy biznesplan, o którym mowa w § 2 ust. 1, przewiduje inwestycję związaną z budową, przebudową lub remontem połączonym z modernizacją, inwestycja ta może zostać zrealizowana wyłącznie na gruntach stanowiących własność lub współwłasność, przedmiot użytkowania wieczystego, lub przedmiot dzierżawy, podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy.
4. Inwestycji, o których mowa w ust. 1 pkt 4 lit. a, nie finansuje się z innych środków publicznych.

5. Za kwalifikacje zawodowe, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b, uważa się:
- 1) ukończone studia pierwszego stopnia lub studia drugiego stopnia, lub jednolite studia magisterskie, lub
  - 2) wykształcenie średnie, lub
  - 3) kwalifikacje na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia w zawodzie związanym z podjęciem określonej działalności pozarolniczej, wymienionej w załączniku do rozporządzenia, lub,
  - 4) tytuł wykwalifikowanego robotnika, mistrza lub tytuł zawodowy lub tytuł zawodowy mistrza, w zawodzie związanym z podjęciem działalności pozarolniczej wymienionej w załączniku do rozporządzenia, uzyskany w formach pozaszkolnych.
6. Dokumentem potwierdzającym posiadanie kwalifikacji zawodowych, o których mowa w ust. 5, są w szczególności świadectwo, certyfikat lub dyplom.
7. Za wydatki, o których mowa w ust. 2 pkt 2 lit. a, nie uznaje się wydatków poniesionych przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

§ 4. (uchylony).

§ 5. Szczegółowy wykaz działalności pozarolniczych, w zakresie których może być przyznana pomoc, określa załącznik do rozporządzenia.

§ 6.

1. Pomoc przyznaje się w wysokości:
  - 1) 150 000 zł, jeżeli operacja przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy;
  - 2) 200 000 zł, jeżeli operacja przewiduje utworzenie co najmniej 2 miejsc pracy;
  - 3) 250 000 zł, jeżeli operacja przewiduje utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy.
2. Pomoc przyznaje się danemu podmiotowi tylko raz.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do podmiotów, którym przyznano pomoc, jeżeli:
  - 1) zostało stwierdzone wygaśnięcie decyzji o przyznaniu pomocy - w przypadku, o którym mowa w § 15 ust. 2 i 3, albo
  - 2) została uchylona decyzja o przyznaniu pomocy - w przypadku, o którym mowa w § 15 ust. 4.
4. Pomocy nie przyznaje się podmiotowi, który uzyskał pomoc finansową:
  - 1) na operacje typu "Premie dla młodych rolników" w ramach poddziałania "Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników", objętych Programem lub
  - 2) na operacje typu "Restrukturyzacja małych gospodarstw" w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw", objętych Programem, lub
  - 3) (uchylony)
  - 4) (uchylony).

§ 7.

1. Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej "Agencją", podaje do publicznej wiadomości, na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, co

najmniej w jednym dzienniku o zasięgu krajowym oraz w Centrali Agencji, oddziałach regionalnych i biurach powiatowych Agencji, ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy, nie później niż 14 dni przed dniem planowanego rozpoczęcia terminu składania tych wniosków.

2. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera wskazanie:

- 1) dnia rozpoczęcia oraz dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy;
- 2) rodzaju operacji, zgodnie z § 2a ust. 1 pkt 1 lub 2, dla której będzie realizowany nabór wniosków o przyznanie pomocy.

3. Termin, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, nie może być krótszy niż 14 dni oraz dłuższy niż 60 dni.

4. Agencja udostępnia formularz wniosku o przyznanie pomocy, formularz wniosku o płatność, formularz biznesplanu oraz wzory oświadczeń dołączanych do wniosku o przyznanie pomocy oraz do wniosku o płatność nie później niż w dniu podania do publicznej wiadomości ogłoszenia, o którym mowa w ust. 1.

§ 8. Wniosek o przyznanie pomocy składa się do dyrektora oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na miejsce zamieszkania podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy.

§ 9.

1. Wniosek o przyznanie pomocy, poza elementami podania określonymi w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, zawiera:

1) dane podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy:

- a) imię i nazwisko,
- b) miejsce zamieszkania i adres,
- c) numer identyfikacyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (numer PESEL), a jeżeli podmiot ten nie posiada obywatelstwa polskiego - kod kraju, serię i numer paszportu lub innego dokumentu tożsamości,
- d) numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile został nadany;

2) numer identyfikacyjny podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy, o którym mowa w przepisach o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, o ile został mu nadany;

3) oświadczenia podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy o:

- a) spełnieniu warunku, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 lit. c, i podejmowaniu działalności pozarolniczej, o którym mowa w § 2a ust. 1b,
- b) niepodleganiu zakazowi dostępu do środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.),
- c) wielkości uzyskanej pomocy de minimis, o której mowa w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1), rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii

Europejskiej do pomocy de minimis w sektorze rolnym (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 9, z późn. zm.) oraz rozporządzeniu Komisji (UE) nr 717/2014 z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis w sektorze rybołówstwa i akwakultury (Dz. Urz. UE L 190 z 28.06.2014, str. 45);

- 4) dane małżonka, o których mowa w pkt 1, oraz informacje o ustanowionej rozdzielności majątkowej - w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim;
- 5) opis planowanej operacji, w tym określenie miejsca jej realizacji i celów;
- 6) charakterystykę podejmowanej działalności pozarolniczej;
- 7) informacje dotyczące gospodarstwa - w przypadku podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 1;
- 8) plan finansowy operacji;
- 9) (uchylony);
- 10) informację o załącznikach dołączonych do wniosku.

2. Do wniosku o przyznanie pomocy dołącza się:

- 1) kopię wniosku o wpis do ewidencji producentów, o której mowa w przepisach o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, jeżeli podmiotowi ubiegającemu się o przyznanie pomocy nie został nadany numer identyfikacyjny, a w przypadku składania wniosku o wpis tego podmiotu do tej ewidencji łącznie z wnioskiem o przyznanie pomocy - oryginał wniosku;
- 2) (uchylony);
- 3) biznesplan sporządzony na formularzu udostępnionym przez Agencję na stronie internetowej administrowanej przez Agencję;
- 4) zaświadczenie o okresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz zakresie tego ubezpieczenia, wydane nie wcześniej niż dwa miesiące przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy - w przypadku osoby fizycznej, o której mowa w § 2 ust. 1 pkt 1;
- 5) formularz informacji przedstawianych przy ubieganiu się o pomoc de minimis, zawierający informacje, o których mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis (Dz. U. poz. 311, z 2013 r. poz. 276 oraz z 2014 r. poz. 1543);
- 6) kopie wszystkich zaświadczeń o pomocy de minimis, jakie podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy otrzymał w roku, w którym ubiega się o pomoc, oraz w okresie poprzedzających go 2 lat - w przypadku gdy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy nie wypełnił oświadczenia o pomocy de minimis we wniosku o przyznanie pomocy;
- 7) dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji zawodowych, o których mowa w § 3 ust. 6 - w przypadku operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 2;

- 8) numer księgi wieczystej lub inny dokument potwierdzający tytuł prawny do nieruchomości, na której będzie realizowana operacja;
- 9) kopię umowy dzierżawy, najmu lub użyczenia nieruchomości, na podstawie której wnioskodawca posiada nieruchomość, na której będzie realizowana operacja, zawartej na okres co najmniej 6 lat od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy;
- 10) oświadczenie właściciela albo współwłaściciela nieruchomości o wyrażeniu zgody na realizację operacji związanej z budową, przebudową lub remontem połączonym z modernizacją, sporządzone na formularzu udostępnionym przez Agencję - w przypadku gdy operacja będzie realizowana na nieruchomości niestanowiącej własności podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy albo stanowiącej współwłasność tego podmiotu;
- 11) oświadczenie właściciela albo współwłaściciela gospodarstwa, o którym mowa w § 2 ust. 2 pkt 1, o:
  - a) wyrażeniu zgody na realizację operacji w zakresie wskazanym w § 2a ust. 1 pkt 1,
  - b) niepodejmowaniu chowu lub hodowli świń w gospodarstwie, w przypadku operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 1, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy beneficjentowi;
- 12) kosztorys inwestorski - w przypadku gdy biznesplan przewiduje realizację inwestycji budowlanej;
- 13) oświadczenie podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy o wielkości przedsiębiorstwa, jeżeli podmiot ten prowadzi mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1, z późn. zm.).

3. Kopie dokumentów dołącza się w formie kopii potwierdzonych za zgodność z oryginałem przez pracownika Agencji lub podmiot, który wydał dokument, lub poświadczonych za zgodność z oryginałem przez notariusza lub przez występującego w sprawie pełnomocnika będącego radcą prawnym albo adwokatem.

4. Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy informuje Agencję o wszelkich zmianach w zakresie danych zawartych we wniosku, o którym mowa w ust. 1, oraz w dołączonych do niego dokumentach, niezwłocznie po ich zaistnieniu.

5. Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy nie może zmieniać wniosku o przyznanie pomocy w zakresie wysokości kwoty pomocy przez jej zwiększenie.

6. Jeżeli biznesplan nie jest składany w postaci elektronicznej na adres do doręczeń elektronicznych w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz. U. poz. 2320 oraz z 2021 r. poz. 72, 802, 1135, 1163 i 1598), składa się go na informatycznym nośniku danych (CD, DVD lub pamięć USB) wraz z wydrukiem podsumowania biznesplanu.

§ 10.

1. Pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przy zastosowaniu kryteriów wyboru.
2. W przypadku naboru ogłaszanego dla operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 1, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, przyznawanych na podstawie następujących kryteriów wyboru:

- 1) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy miał nie więcej niż 40 lat - przyznaje się 1 punkt;
  - 2) jeżeli operacja wpływa na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.), w zakresie innowacyjności, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. a, w odniesieniu do gminy, na obszarze której będzie zlokalizowane stałe miejsce wykonywania działalności podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy w przypadku operacji niezwiązanych z nieruchomością, albo miejsce realizacji operacji w przypadku operacji związanych z nieruchomością- przyznaje się 2 punkty;
  - 3) (uchylony);
  - 4) jeżeli bezrobocie w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości informacji, o której mowa w § 7 ust. 1, było:
    - a) najwyższe w województwie - przyznaje się 2 punkty,
    - b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a - przyznaje się liczbę punktów, proporcjonalnie mniejszą od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia w powiecie, w którym jest planowana realizacja operacji;
  - 5) jeżeli biznesplan przewiduje, uwzględniając osobę fizyczną ubiegającą się o pomoc, która podejmuje we własnym imieniu działalność pozarolniczą, utworzenie:
    - a) więcej niż 1 i mniej niż 2 miejsca pracy - przyznaje się 5 punktów,
    - b) co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsca pracy - przyznaje się 6 punktów,
    - c) co najmniej 3 miejsca pracy - przyznaje się 7 punktów;
  - 5a) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy w gospodarstwie, o którym mowa w § 2 ust. 2 pkt 1, średnia roczna liczba świń w stadzie wynosi:
    - a) powyżej 15 sztuk - przyznaje się 3 punkty,
    - b) powyżej 10 sztuk i nie więcej niż 15 sztuk - przyznaje się 2 punkty,
    - c) co najmniej 1 sztuka i nie więcej niż 10 sztuk - przyznaje się 1 punkt.
  - 6) (uchylony).
- 2a. O kolejności przysługiwania pomocy na operacje, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 2, decyduje suma uzyskanych punktów, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, przyznawanych na podstawie następujących kryteriów wyboru:
- 1) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest beneficjentem poddziałania "Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi" objętego Programem albo małżonkiem tego beneficjenta - przyznaje się 2 punkty;
  - 2) posiadanie przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy kwalifikacji zawodowych z zakresu podejmowanej działalności pozarolniczej przewidzianej w biznesplanie, wymienionych w § 3 ust. 5 - przyznaje się 3 punkty;
  - 3) określonych w ust. 2 pkt 1, 2, 4 i 5.

3. Punkty na podstawie kryteriów wyboru, o których mowa w ust. 2 i 2a, przyznaje się, biorąc pod uwagę informacje, zobowiązania i oświadczenia zawarte we wniosku o przyznanie pomocy oraz w biznesplanie, a w przypadku kryterium, o którym mowa w ust. 2 pkt 5a - również dane zawarte w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

4. Średnią roczną liczbę świń, o której mowa w ust. 2 pkt 5a, ustala się jako iloraz sumy liczby świń utrzymywanych w gospodarstwie w ostatnim dniu każdego z 12 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, i liczby 12. Średnią roczną liczbę świń ustala się na podstawie danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

§ 11.

1. Kolejność przysługiwania pomocy jest ustalana na podstawie danych i informacji zawartych we wniosku o przyznanie pomocy, dołączonych do wniosku dokumentów oraz kontroli administracyjnej. Dokonanie przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy zmian we wniosku o przyznanie pomocy lub w dołączonych do niego dokumentach po upływie 150 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków albo po podaniu przez Prezesa Agencji informacji, o której mowa w § 11a ust. 3, jeżeli informacja ta została podana przed upływem 150 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków, nie wpływa na kolejność przysługiwania pomocy oraz liczbę przyznawanych punktów, z wyłączeniem przypadku, gdy zmiana taka powoduje zmniejszenie liczby punktów.

2. W pierwszej kolejności pomoc przysługuje podmiotom ubiegającym się o przyznanie pomocy, które uzyskały największą liczbę punktów, przy czym pomoc jest przyznawana, jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy uzyskał co najmniej 4 punkty. W przypadku podmiotów, które uzyskały mniej niż 4 punkty, przyznania pomocy odmawia się w drodze decyzji.

3. W przypadku podmiotów ubiegających się o przyznanie pomocy, które uzyskały taką samą liczbę punktów, w pierwszej kolejności pomoc przysługuje podmiotowi, którego biznesplan przewiduje wyższy udział inwestycji w środki trwałe.

4. W przypadku podmiotów ubiegających się o przyznanie pomocy, które uzyskały taką samą liczbę punktów i których biznesplan przewiduje taki sam udział inwestycji w środki trwałe, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje wiek tego podmiotu, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma operacja realizowana przez młodszego podmiot.

5. Jeżeli dane lub informacje zawarte we wniosku lub biznesplanie, mające wpływ na ustalenie kolejności przysługiwania pomocy, ulegną zmianie w wyniku kontroli administracyjnej, aktualizacji kolejności przysługiwania pomocy dokonuje się wyłącznie w przypadku, gdy z danych uzyskanych w wyniku kontroli wynika, że pomoc przysługuje w dalszej kolejności niż pierwotnie ustalona.

§ 11a. ( )

1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji niezwłocznie po przyznaniu punktów, o których mowa w § 10 ust. 2 lub 2a, oraz w przypadku, o którym mowa w § 11 ust. 5, po dokonaniu

aktualizacji kolejności przysługiwania pomocy, przekazuje Prezesowi Agencji informację zawierającą imiona i nazwiska podmiotów ubiegających się o przyznanie pomocy, numer identyfikacyjny, liczbę przyznanych punktów, przewidzianą w biznesplanie wysokość inwestycji w środki trwałe oraz wiek podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy.

2. Prezes Agencji, niezwłocznie po otrzymaniu informacji, o której mowa w ust. 1, ustala na jej podstawie:

- 1) kolejność przysługiwania pomocy;
- 2) które z wniosków o przyznanie pomocy uzyskały co najmniej 4 punkty;
- 3) który wniosek o przyznanie pomocy jako pierwszy uzyskał mniej niż 4 punkty.

3. Prezes Agencji niezwłocznie po dokonaniu ustaleń, o których mowa w ust. 2, podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję informację o kolejności przysługiwania pomocy, z tym że w przypadku gdy podanie tej informacji miałyby nastąpić przed upływem 150 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków - Prezes Agencji informuje o przewidywanym terminie podania tej informacji do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję nie później niż 5 dni przed tym terminem.

§ 12. (uchylony).

§ 13.

1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje decyzję w sprawie przyznania pomocy w terminie 180 dni od dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy.

2. Decyzję o przyznaniu pomocy wydaje się z zastrzeżeniem dopełnienia przez beneficjenta, w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia tej decyzji, następujących warunków:

- 1) rozpoczęcia realizacji biznesplanu;
- 2) podjęcia wykonywania działalności pozarolniczej, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5, zgodnie z danymi wpisanymi do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej - w przypadku gdy ta działalność nie podlega obowiązkowi zgłoszenia do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych;
- 3) (uchylony);
- 4) (uchylony);
- 5) złożenia wniosku o płatność pierwszej raty pomocy po spełnieniu warunku, o którym mowa w pkt 2;
- 6) zaprzestania chowu i hodowli świń w gospodarstwie, o którym mowa w § 2 ust. 2 pkt 1 - w przypadku operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 1;
- 6a) uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach - w przypadku gdy w związku z realizacją biznesplanu jest wymagane uzyskanie takiej decyzji zgodnie z przepisami o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.
- 7) (uchylony).

3. Decyzja o przyznaniu pomocy zawiera pouczenie o konieczności spełnienia warunków, o których mowa w ust. 2, i przedłożenia dokumentów, o których mowa w § 14 ust. 3 i § 17 ust. 4, oraz o skutkach niespełnienia tych warunków lub nieprzedłożenia tych dokumentów.

4. Uznaje się, że rozpoczęcie realizacji biznesplanu, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, następuje przez dokonanie czynności mającej na celu realizację określonych w nim działań, zwłaszcza przez:

- 1) rozpoczęcie prac związanych z inwestycjami, o których mowa w § 3 ust. 2 pkt 3 lit. b;
- 2) nabycie środka trwałego lub dokonanie czynności, w wyniku której ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania środka trwałego;
- 3) utworzenie co najmniej jednego ze wskazanych w biznesplanie miejsc pracy, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 3;
- 4) (uchylony).

§ 14.

1. Pierwszą ratę pomocy w wysokości:

- 1) 120 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 1,
- 2) 160 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 2,
- 3) 200 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 3

- wypłaca się na wniosek o płatność, który składa się w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

2. Wniosek o płatność, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) dane beneficjenta, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 1, 2, pkt 3 lit. b oraz pkt 4;
- 2) numer rachunku bankowego beneficjenta.

3. Do wniosku o płatność, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) dokument potwierdzający rozpoczęcie realizacji biznesplanu;
- 2) (uchylony);
- 3) (uchylony);
- 4) kopię ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę lub zgłoszenia budowy, jeżeli jest wymagane przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 i 1529 oraz z 2018 r. poz. 12, 317, 352 i 650);
- 5) kopię ostatecznej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach - w przypadku gdy w związku z realizacją biznesplanu jest wymagane uzyskanie takiej decyzji.

4. Beneficjent informuje Agencję o wszelkich zmianach w zakresie danych i informacji zawartych we wniosku, o którym mowa w ust. 1, oraz w dołączonych do niego dokumentach, w terminie 14 dni od dnia zaistnienia zdarzenia lub od dnia, w którym beneficjent mógł dokonać tej czynności.

5. Do dokumentów dołączanych do wniosku o płatność przepis § 9 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

§ 15.

1. Wypłata pierwszej raty pomocy następuje w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność wraz z dokumentami, o których mowa w § 14 ust. 3. Pomoc jest wypłacana na rachunek bankowy beneficjenta wskazany we wniosku o płatność.

2. W przypadku niedopełnienia przez beneficjenta warunków, z zastrzeżeniem których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy, dyrektor oddziału regionalnego Agencji, w drodze decyzji, stwierdza wygaśnięcie wydanej decyzji o przyznaniu pomocy.
3. W przypadku niezłożenia wniosku o płatność w terminie określonym w § 14 ust. 1, dyrektor oddziału regionalnego Agencji, w drodze decyzji, stwierdza wygaśnięcie, jako bezprzedmiotowej, wydanej decyzji o przyznaniu pomocy.
4. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji uchyla decyzję o przyznaniu pomocy w przypadku złożenia przez beneficjenta, przed upływem terminu określonego w § 14 ust. 1, pisemnego wniosku o uchylenie tej decyzji zawierającego oświadczenie o rezygnacji z przyznanej pomocy.

§ 16. Beneficjent powinien:

- 1) prowadzić działalność, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 oraz w § 5, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, co najmniej do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy;
- 2) zrealizować biznesplan w terminie w nim przewidzianym, lecz nie później niż do dnia upływu 2 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, jednak nie później niż do dnia 31 sierpnia 2025 r., w tym:
  - a) utworzyć przewidziane w biznesplanie miejsca pracy, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 3, z tym że zatrudnienie powinno nastąpić:
    - do dnia złożenia wniosku o wypłatę drugiej raty pomocy, a utrzymanie osiągniętego przyrostu miejsc pracy powinno nastąpić w okresie co najmniej 2 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy,
    - na podstawie umów o pracę,
  - b) zrealizować działania, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 4,
  - c) osiągnąć cele, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 2;
- 3) dokonać nie później niż do dnia złożenia wniosku o wypłatę drugiej raty pomocy zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych i podlegać tym ubezpieczeniom co najmniej do dnia upływu terminu zobowiązania, o którym mowa w pkt 1, a w przypadku gdy korzysta z uprawnień, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646, 1479, 1629, 1633 i 2212), podlegać tym ubezpieczeniom co najmniej od dnia wypłaty drugiej raty pomocy do dnia upływu terminu zobowiązania, o którym mowa w pkt 1;
- 4) zaprzestać podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników nie później niż do dnia złożenia wniosku o wypłatę drugiej raty pomocy;
- 5) prowadzić działania, z tytułu których przyznano punkty, o których mowa w § 10 ust. 2 pkt 5;
- 6) umożliwić przeprowadzenie przez uprawnione podmioty kontroli na miejscu lub kontroli dokumentów;

- 7) udostępniać uprawnionym podmiotom informacje niezbędne do monitorowania i ewaluacji Programu;
- 8) przechowywać dokumenty związane z przyznaną pomocą co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, co najmniej do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy;
- 9) nie podejmować chowu i hodowli świń w gospodarstwie, o którym mowa w § 2 ust. 2 pkt 1, w przypadku operacji, o których mowa w § 2a ust. 1 pkt 1, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- 10) uzyskać nie później niż do dnia złożenia wniosku o wypłatę drugiej raty pomocy wpis do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, jeżeli prowadzenie działalności pozarolniczej, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5, wymaga takiego wpisu;
- 11) osiągnąć przychody z tytułu prowadzenia działalności, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 oraz w § 5, w wysokości nie mniejszej niż wydatki poniesione na utrzymanie utworzonych miejsc pracy takie jak wynagrodzenia pracowników i składki z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, w tym opłacane za osobę, która otrzymała pomoc i podjęła we własnym imieniu działalność pozarolniczą, w każdym roku podatkowym następującym po roku złożenia wniosku o płatność ~~pierwszej~~drugiej raty pomocy, o którym mowa w § ~~14~~17 ust. 1, kończącym się w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub w pkt 2 lit. a tiret pierwsze, w przypadku zatrudniania pracowników;
- 12) przekazywać dyrektorowi oddziału regionalnego Agencji informacje o osiągniętych przychodach, o których mowa w pkt 11, za każdy zakończony rok podatkowy, w terminie 30 dni od zakończenia roku podatkowego, na formularzu udostępnionym przez Agencję.

§ 17.

1. Drugą ratę pomocy w wysokości odpowiednio 30 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 1, 40 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 2, i 50 000 zł, w przypadku, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 3, wypłaca się na wniosek o płatność, który składa się po realizacji biznesplanu, jednak nie później niż do dnia upływu 2 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy i nie później niż do dnia 31 sierpnia 2025 r. Pomoc jest wypłacana na rachunek bankowy beneficjenta wskazany we wniosku o płatność.
2. Wypłaty drugiej raty pomocy dokonuje się, jeżeli są spełnione warunki, o których mowa w § 16 pkt 2 i 10, a warunki, o których mowa w § 16 pkt 1, 5 i 9, są spełnione od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy, z wyłączeniem warunku, o którym mowa w § 16 pkt 1 - w odniesieniu do działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych.
3. Wniosek o płatność drugiej raty pomocy oprócz danych, o których mowa w § 14 ust. 2, zawiera oświadczenie o spełnieniu warunku, o którym mowa w § 3 ust. 4.
4. Do wniosku o płatność, o którym mowa w ust. 1, dołącza się następujące dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w § 16 pkt 2 i 10, oraz spełnianie

warunków, o których mowa w § 16 pkt 1, 5 i 9, od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy:

- 1) sprawozdanie z realizacji biznesplanu, sporządzone zgodnie z wzorem udostępnionym przez Agencję, oraz kopie dokumentów potwierdzających realizację działań, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 4;
  - 2) dokumenty potwierdzające spełnienie warunku, który był podstawą wyboru operacji, określonego w § 10 ust. 2 pkt 5;
  - 3) zaświadczenie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o okresie podlegania ubezpieczeniom społecznym określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
  - 4) kopię zaświadczenia o wpisie do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych.
5. Do dokumentów dołączanych do wniosku o płatność drugiej raty pomocy przepis § 9 ust. 3 stosuje się odpowiednio.
6. Beneficjent informuje Agencję o wszelkich zmianach w zakresie danych i informacji objętych wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, oraz dołączonych do niego dokumentach, niezwłocznie po ich zaistnieniu.

§ 18.

1. Wypłata drugiej raty pomocy następuje w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność wraz z dokumentami, o których mowa w § 17 ust. 4.
2. W przypadku niespełnienia warunków, o których mowa w § 16 pkt 2 lit. b i c oraz pkt 10, lub niespełniania warunków, o których mowa w § 16 pkt 1, 5 i 9, od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy, z wyłączeniem warunku, o którym mowa w § 16 pkt 1 - w odniesieniu do działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, lub niezłożenia wniosku o płatność w terminie, o którym mowa w § 17 ust. 1, lub dokumentów, o których mowa w § 17 ust. 4, dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje decyzję o odmowie wypłaty drugiej raty pomocy.
3. W przypadku niespełnienia warunków, o których mowa w § 16 pkt 2 lit. b i c oraz pkt 10, lub niespełniania warunków, o których mowa w § 16 pkt 1, 5 i 9, od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy, z wyłączeniem warunku, o którym mowa w § 16 pkt 1 - w odniesieniu do działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, pierwsza rata pomocy podlega zwrotowi w całości lub w części.
4. W przypadku niespełnienia warunków, o którym mowa w § 16:
  - 1) pkt 2:
    - a) lit. a - w zakresie utworzenia miejsc pracy - zwrotowi podlega do 100% kwoty pierwszej raty pomocy, proporcjonalnie do okresu niespełnienia tego warunku i liczby nieutworzonych miejsc pracy,

- b) lit. b - w zakresie niezrealizowania przewidzianych w biznesplanie inwestycji w środki trwałe, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. a - zwrotowi podlega procent kwoty pomocy równy udziałowi szacunkowych kosztów tych inwestycji w kwocie pomocy, jednak nie więcej niż 100% kwoty pierwszej raty pomocy,
  - c) lit. b - w zakresie niezrealizowania działań, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. b - zwrotowi podlega 0,5% kwoty pierwszej raty pomocy,
  - d) (uchylona);
- 2) pkt 5 - gdy beneficjentowi nie przysługiwałaby pomoc na podstawie sumy punktów pomniejszonej o liczbę punktów przyznanych z tytułu niezrealizowanego działania, o którym mowa w § 10 ust. 2 pkt 5 - zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy;
- 3) pkt 9 - zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy.
5. W przypadku nieprzedłożenia w terminie dokumentów, o których mowa w § 17 ust. 4, zwrotowi podlega 0,5% kwoty pierwszej raty pomocy za nieprzedłożenie każdego z dokumentów określonych w tym przepisie.
6. W przypadku niewypełnienia obowiązku informowania o pomocy otrzymanej z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), w okresie realizacji operacji, określonego w części 1 pkt 2.2 lit. b załącznika III do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW (Dz. Urz. UE L 227 z 31.07.2014, str. 18, z późn. zm.), zwrotowi podlega 1% kwoty pierwszej raty pomocy.
7. W przypadku gdy beneficjent utworzył miejsca pracy w liczbie mniejszej niż przewidziana w biznesplanie, ale liczba utworzonych miejsc pracy odpowiada liczbie miejsc pracy uzasadniającej przyznanie pomocy w kwocie, która została beneficjentowi przyznana zgodnie z § 6 ust. 1, i mniejsza liczba utworzonych miejsc pracy pozwala zachować spójność operacji, w tym w zakresie inwestycji w środki trwałe, pierwsza rata pomocy nie podlega zwrotowi, o którym mowa w ust. 4 pkt 1 lit. a.

§ 19.

1. Jeżeli beneficjent, któremu upłynął termin na realizację biznesplanu, nie spełniał do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy warunków, o których mowa w § 16 pkt 1 i pkt 2 lit. a oraz pkt 3, 4, 6-10, z tym że w przypadku warunku, o którym mowa w § 16 pkt 1 - w odniesieniu do działalności, która wymaga wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych - nie spełniał do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy, pomoc podlega zwrotowi w całości lub części.
2. W przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w § 16:
- 1) pkt 1 - zwrotowi podlega 100% kwoty pomocy;
  - 2) pkt 2 lit. a - w zakresie utrzymania miejsc pracy przez zmniejszenie liczby utworzonych miejsc pracy lub obniżenie poziomu zatrudnienia - zwrotowi podlega do 100% kwoty pomocy, proporcjonalnie do okresu niespełnienia tego warunku i liczby nieutrzymanych miejsc pracy lub obniżenia poziomu zatrudnienia;

- 3) pkt 3 - zwrotowi podlega 30% kwoty pomocy za każdy rozpoczęty rok niespełnienia warunku w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych;
- 4) pkt 4 - zwrotowi podlega 30% kwoty pomocy za każdy rozpoczęty rok niespełnienia warunku w zakresie niepodlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, określonym w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- 5) (uchylony);
- 6) pkt 6 - zwrotowi podlega 100% kwoty pomocy;
- 7) pkt 7 - zwrotowi podlega 0,5% kwoty pomocy;
- 8) pkt 8 - zwrotowi podlega 0,5% kwoty pomocy;
- 9) pkt 9 - zwrotowi podlega 100% kwoty pomocy;
- 10) pkt 10 - zwrotowi podlega 100% kwoty pomocy;
- 11) pkt 11 - zwrotowi podlega do 10% kwoty pomocy, proporcjonalnie do okresu niespełnienia tego warunku;
- 12) pkt 12 - zwrotowi podlega 0,5% kwoty pomocy, każdorazowo za nieprzekazanie informacji.

3. W przypadku ustalenia zwrotu części kwoty pomocy, beneficjent powinien nadal spełniać pozostałe warunki, o których mowa w § 16 pkt 1, 3, 4, 6 i 7.

4. W przypadku ustalenia zwrotu 100% kwoty pomocy decyzja o przyznaniu pomocy wygasa.

§ 20.

1. Beneficjent może wystąpić do dyrektora oddziału regionalnego Agencji z wnioskiem o wyrażenie zgody na zmianę założeń biznesplanu w trakcie jego realizacji, w zakresie warunków, o których mowa w § 16, w tym wydłużenie okresu jego realizacji.

1a. Zmiana założeń biznesplanu nie może wpływać na zwiększenie wysokości kwoty pomocy.

2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) zmieniony biznesplan wraz z podaniem przyczyn uzasadniających planowane zmiany;
- 2) zgodę beneficjenta na zmianę decyzji o przyznaniu pomocy w zakresie wysokości kwoty pomocy, w przypadku gdy zmiana założeń biznesplanu ma wpływ na zmniejszenie wysokości kwoty pomocy.

2a. Do zmienionego biznesplanu przepis § 9 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

2b. Zmiana założeń biznesplanu w zakresie opisu działań, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 4, nie wymaga zgody dyrektora oddziału regionalnego Agencji.

3. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji wyraża zgodę na zmianę założeń biznesplanu, w tym wydłużenie okresu jego realizacji, jednak nie dłużej niż do dnia upływu 2 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy i nie później niż do dnia 31 sierpnia 2025 r., pod warunkiem że zmieniony biznesplan spełnia warunki określone w § 3 i ust. 1a, a beneficjentowi przysługiwałaby pomoc na podstawie liczby punktów, które zostałyby przyznane na podstawie zmienionych założeń biznesplanu.

4. Wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji.

5. Wyrażenie zgody na zmianę założeń biznesplanu następuje w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1.

6. W przypadku gdy zmiana założeń biznesplanu ma wpływ na zmniejszenie wysokości kwoty pomocy, dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje w terminie, o którym mowa w ust. 5, decyzję o zmianie decyzji ostatecznej o przyznaniu pomocy w zakresie wysokości kwoty pomocy.

§ 21. W sprawach o przyznanie pomocy, z uwagi na istotę i cel poddziałania, nie jest możliwe:

- 1) wstąpienie do toczącego się postępowania na miejsce podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy przez następcę prawnego tego podmiotu albo nabywcę przedsiębiorstwa lub jego części ani przejmującego posiadanie przedsiębiorstwa lub jego części;
- 2) przyznanie pomocy nabywcy gospodarstwa lub jego części ani przejmującemu posiadanie przedsiębiorstwa lub jego części.

§ 22.

1. W razie śmierci beneficjenta następcy prawnemu beneficjenta może być przyznana pomoc na operację, którą realizował beneficjent, jeżeli:

- 1) są spełnione warunki określone w art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- 2) na następcę prawnego beneficjenta przeszły prawa beneficjenta nabyte w ramach realizacji tej operacji oraz inne jego prawa niezbędne do jej zrealizowania.

2. Wniosek następcy prawnego beneficjenta o przyznanie pomocy, zwany dalej "wnioskiem następcy", składa się:

- 1) na formularzu udostępnionym przez Agencję;
- 2) w oddziale regionalnym Agencji, w którym został złożony, zgodnie z właściwością, wniosek o przyznanie pomocy, o którym mowa w § 9;
- 3) w terminie 2 miesięcy od dnia zaistnienia zdarzenia określonego w ust. 1.

3. Do wniosku następcy dołącza się dokument potwierdzający fakt zaistnienia następstwa prawnego.

4. Jeżeli nie zostało zakończone postępowanie sądowe o stwierdzenie nabycia spadku albo postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, spadkobierca beneficjenta dołącza do wniosku następcy oświadczenie o trwającym postępowaniu sądowym o stwierdzenie nabycia spadku albo postępowaniu w przedmiocie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego ze wskazaniem sądu prowadzącego sprawę i z podaniem sygnatury akt sprawy.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, spadkobierca przekazuje Agencji, niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo postanowienia w przedmiocie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, odpis tego postanowienia.

6. Jeżeli z prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia, albo europejskiego poświadczenia

spadkowego wynika, że uprawnionych do nabycia spadku jest więcej niż jeden spadkobierca, spadkobierca, który złożył wniosek następcy, dołącza do tego wniosku oświadczenia pozostałych spadkobierców, że wyrażają zgodę na przyznanie pomocy temu spadkobiercy.

7. W przypadku złożenia wniosku następcy po upływie terminu, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, Agencja nie przyznaje pomocy.

8. Wniosek następcy rozpatruje się w terminie 3 miesięcy od dnia jego złożenia.

9. W przypadku nierozpatrzenia wniosku następcy w terminie, o którym mowa w ust. 8, Agencja zawiadamia wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia wniosku, nie dłuższy niż 2 miesiące.

10. Do wniosku następcy i trybu jego rozpatrywania przepisy § 9 stosuje się odpowiednio.

§ 22a. W przypadku beneficjentów, którym pomoc została przyznana na wniosek o jej przyznanie złożony przed dniem 1 stycznia 2022 r. i którzy występują z wnioskiem o zmianę założeń biznesplanu w trakcie jego realizacji, dyrektor oddziału regionalnego Agencji wyraża zgodę, o której mowa w § 20 ust. 1, w tym na wydłużenie okresu jego realizacji, jednak nie dłużej niż do dnia 31 sierpnia 2025 r., pod warunkiem że zmieniony biznesplan spełnia warunki określone w § 3 (w brzmieniu z dnia 17 września 2020 r., Dz. U. poz. 1594) i § 20 ust. 1a, a beneficjentowi przysługiwałaby pomoc na podstawie liczby punktów, które zostałyby mu przyznane na podstawie zmienionych założeń biznesplanu.

§ 23. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

ZAŁĄCZNIK

SZCZEGÓŁOWY WYKAZ DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZYCH, W ZAKRESIE KTÓRYCH MOŻE BYĆ PRYZNANA POMOC

Kody Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Podklasa)	Rodzaj działalności
1	2
01.70.Z	Łowiectwo i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową
02.20.Z	Pozyskiwanie drewna
02.40.Z	Działalność usługowa związana z leśnictwem
08.11.Z	Wydobywanie kamieni ozdobnych oraz kamienia dla potrzeb budownictwa, skał wapiennych, gipsu, kredy i łupków
08.12.Z	Wydobywanie żwiru i piasku; wydobywanie gliny i kaolinu
08.92.Z	Wydobywanie torfu
08.99.Z	Pozostałe górnictwo i wydobywanie, gdzie indziej niesklasyfikowane
10.52.Z	Produkcja lodów
10.71.Z	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.72.Z	Produkcja sucharów i herbatników; produkcja

	konserwowanych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.73.Z	Produkcja makaronów, klusek, kuskusu i podobnych wyrobów mącznych
10.82.Z	Produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych
10.84.Z	Produkcja przypraw
10.85.Z	Wytwarzanie gotowych posiłków i dań
10.86.Z	Produkcja artykułów spożywczych homogenizowanych i żywności dietetycznej
10.89.Z	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych, gdzie indziej niesklasyfikowana
11.05.Z	Produkcja piwa
11.07.Z	Produkcja napojów bezalkoholowych; produkcja wód mineralnych i pozostałych wód butelkowanych
13.10.A	Produkcja przędzy bawełnianej
13.10.B	Produkcja przędzy wełnianej
13.10.C	Produkcja przędzy z włókien chemicznych
13.20.A	Produkcja tkanin bawełnianych
13.20.B	Produkcja tkanin wełnianych
13.20.C	Produkcja tkanin z włókien chemicznych
13.20.D	Produkcja pozostałych tkanin
13.30.Z	Wykończanie wyrobów włókienniczych
13.91.Z	Produkcja dzianin metrażowych
13.92.Z	Produkcja gotowych wyrobów tekstylnych
13.93.Z	Produkcja dywanów i chodników
13.94.Z	Produkcja wyrobów powroźniczych, lin, szpagatów i wyrobów sieciowych
13.95.Z	Produkcja włóknin i wyrobów wykonanych z włóknin, z wyłączeniem odzieży
13.96.Z	Produkcja pozostałych technicznych i przemysłowych wyrobów tekstylnych
13.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów tekstylnych, gdzie indziej niesklasyfikowana
14.11.Z	Produkcja odzieży skórzanej
14.12.Z	Produkcja odzieży roboczej
14.13.Z	Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej
14.14.Z	Produkcja bielizny
14.19.Z	Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży
14.20.Z	Produkcja wyrobów futrzarskich
14.31.Z	Produkcja wyrobów pończoszniczych

14.39.Z	Produkcja pozostałej odzieży dzianej
15.11.Z	Wyprawa skór, garbowanie; wyprawa i barwienie skór futerkowych
15.12.Z	Produkcja toreb bagażowych, toreb ręcznych i podobnych wyrobów kaletniczych; produkcja wyrobów rymarskich
15.20.Z	Produkcja obuwia
16.10.Z	Produkcja wyrobów tartacznych
16.21.Z	Produkcja arkuszy fornirowych i płyt wykonanych na bazie drewna
16.22.Z	Produkcja gotowych parkietów podłogowych
16.23.Z	Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa
16.24.Z	Produkcja opakowań drewnianych
16.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania
17.11.Z	Produkcja masy włóknistej
17.12.Z	Produkcja papieru i tektury
17.21.Z	Produkcja papieru falistego i tektury falistej oraz opakowań z papieru i tektury
17.22.Z	Produkcja artykułów gospodarstwa domowego, toaletowych i sanitarnych
17.23.Z	Produkcja artykułów piśmiennych
17.24.Z	Produkcja tapet
17.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z papieru i tektury
18.12.Z	Pozostałe drukowanie
18.13.Z	Działalność usługowa związana z przygotowywaniem do druku
18.14.Z	Introligatorstwo i podobne usługi
19.20.Z	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej
20.41.Z	Produkcja mydła i detergentów, środków myjących i czyszczących
20.42.Z	Produkcja wyrobów kosmetycznych i toaletowych
20.53.Z	Produkcja olejków eterycznych
22.11.Z	Produkcja opon i dętek z gumy; bieźnikowanie i regenerowanie opon z gumy
22.19.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z gumy
22.21.Z	Produkcja płyt, arkuszy, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych

22.22.Z	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
22.23.Z	Produkcja wyrobów dla budownictwa z tworzyw sztucznych
22.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych
23.11.Z	Produkcja szkła płaskiego
23.12.Z	Kształtowanie i obróbka szkła płaskiego
23.13.Z	Produkcja szkła gospodarczego
23.31.Z	Produkcja ceramicznych kafli i płytek
23.32.Z	Produkcja cegieł, dachówek i materiałów budowlanych, z wypalanej gliny
23.41.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów stołowych i ozdobnych
23.42.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów sanitarnych
23.43.Z	Produkcja ceramicznych izolatorów i osłon izolacyjnych
23.44.Z	Produkcja pozostałych technicznych wyrobów ceramicznych
23.49.Z	Produkcja pozostałych wyrobów ceramicznych
23.61.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z betonu
23.62.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z gipsu
23.63.Z	Produkcja masy betonowej prefabrykowanej
23.64.Z	Produkcja zaprawy murarskiej
23.65.Z	Produkcja cementu wzmocnionego włóknem
23.69.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z betonu, gipsu i cementu
23.70.Z	Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia
23.91.Z	Produkcja wyrobów ściernych
23.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
24.31.Z	Produkcja prętów ciągnionych na zimno
24.32.Z	Produkcja wyrobów płaskich walcowanych na zimno
24.33.Z	Produkcja wyrobów formowanych na zimno
24.34.Z	Produkcja drutu
24.44.Z	Produkcja miedzi
24.51.Z	Odlewnictwo żeliwa
24.52.Z	Odlewnictwo staliwa
24.53.Z	Odlewnictwo metali lekkich
24.54.A	Odlewnictwo miedzi i stopów miedzi
24.54.B	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych, gdzie indziej niesklasyfikowane
25.11.Z	Produkcja konstrukcji metalowych i ich części
25.12.Z	Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej
25.21.Z	Produkcja grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
25.29.Z	Produkcja pozostałych zbiorników, cystern i pojemników

	metalowych
25.30.Z	Produkcja wytwornic pary, z wyłączeniem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą
25.50.Z	Kucie, prasowanie, wytłaczanie i walcowanie metali; metalurgia proszków
25.61.Z	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale
25.62.Z	Obróbka mechaniczna elementów metalowych
25.71.Z	Produkcja wyrobów nożowniczych i sztucców
25.72.Z	Produkcja zamków i zawiasów
25.73.Z	Produkcja narzędzi
25.91.Z	Produkcja pojemników metalowych
25.92.Z	Produkcja opakowań z metali
25.93.Z	Produkcja wyrobów z drutu, łańcuchów i sprężyn
25.94.Z	Produkcja złączy i śrub
25.99.Z	Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana
26.11.Z	Produkcja elementów elektronicznych
26.40.Z	Produkcja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku
26.51.Z	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych
26.52.Z	Produkcja zegarków i zegarów
26.70.Z	Produkcja instrumentów optycznych i sprzętu fotograficznego
27.12.Z	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej
27.31.Z	Produkcja kabli światłowodowych
27.32.Z	Produkcja pozostałych elektronicznych i elektrycznych przewodów i kabli
27.33.Z	Produkcja sprzętu instalacyjnego
27.40.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu oświetleniowego
27.51.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.52.Z	Produkcja nieelektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.90.Z	Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego
28.11.Z	Produkcja silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych
28.12.Z	Produkcja sprzętu i wyposażenia do napędu hydraulicznego i pneumatycznego
28.14.Z	Produkcja pozostałych kurków i zaworów

28.21.Z	Produkcja pieców, palenisk i palników piecowych
28.22.Z	Produkcja urządzeń dźwigowych i chwytaków
28.23.Z	Produkcja maszyn i sprzętu biurowego, z wyłączeniem komputerów i urządzeń peryferyjnych
28.24.Z	Produkcja narzędzi ręcznych mechanicznych
28.29.Z	Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
28.30.Z	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa
28.41.Z	Produkcja maszyn do obróbki metalu
28.49.Z	Produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych
28.93.Z	Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów
28.94.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu tekstylnego, odzieżowego i skózanego
28.95.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu papierniczego
28.96.Z	Produkcja maszyn do obróbki gumy lub tworzyw sztucznych oraz wytwarzania wyrobów z tych materiałów
28.99.Z	Produkcja pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
29.32.Z	Produkcja pozostałych części i akcesoriów do pojazdów silnikowych, z wyłączeniem motocykli
30.11.Z	Produkcja statków i konstrukcji pływających
30.12.Z	Produkcja łodzi wycieczkowych i sportowych
30.20.Z	Produkcja lokomotyw kolejowych oraz taboru szynowego
30.30.Z	Produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn
30.92.Z	Produkcja rowerów i wózków inwalidzkich
30.99.Z	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
31.01.Z	Produkcja mebli biurowych i sklepowych
31.02.Z	Produkcja mebli kuchennych
31.03.Z	Produkcja materaców
31.09.Z	Produkcja pozostałych mebli
32.11.Z	Produkcja monet
32.12.Z	Produkcja wyrobów jubilerskich i podobnych
32.13.Z	Produkcja sztucznej biżuterii i wyrobów podobnych
32.20.Z	Produkcja instrumentów muzycznych
32.30.Z	Produkcja sprzętu sportowego
32.40.Z	Produkcja gier i zabawek

32.50.Z	Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne
32.91.Z	Produkcja mioteł, szczotek i pędzli
32.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów, gdzie indziej niesklasyfikowana
33.11.Z	Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych
33.12.Z	Naprawa i konserwacja maszyn
33.13.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektronicznych i optycznych
33.14.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych
33.15.Z	Naprawa i konserwacja statków i łodzi
33.16.Z	Naprawa i konserwacja statków powietrznych i statków kosmicznych
33.17.Z	Naprawa i konserwacja pozostałego sprzętu transportowego
33.19.Z	Naprawa i konserwacja pozostałego sprzętu i wyposażenia
33.20.Z	Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia
35.11.Z	Wytwarzanie energii elektrycznej
35.12.Z	Przesyłanie energii elektrycznej
35.13.Z	Dystrybucja energii elektrycznej
35.14.Z	Handel energią elektryczną
35.21.Z	Wytwarzanie paliw gazowych
35.30.Z	Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
37.00.Z	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
38.11.Z	Zbieranie odpadów innych niż niebezpieczne
38.12.Z	Zbieranie odpadów niebezpiecznych
38.21.Z	Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne
38.22.Z	Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych
38.31.Z	Demontaż wyrobów zużytych
38.32.Z	Odzysk surowców z materiałów segregowanych
39.00.Z	Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami
41.10.Z	Realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków
41.20.Z	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych
42.11.Z	Roboty związane z budową dróg i autostrad
42.21.Z	Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych

42.99.Z	Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane
43.11.Z	Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych
43.12.Z	Przygotowanie terenu pod budowę
43.13.Z	Wykonywanie wykopów i wierceń geologiczno-inżynierskich
43.21.Z	Wykonywanie instalacji elektrycznych
43.22.Z	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych
43.29.Z	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych
43.31.Z	Tynkowanie
43.32.Z	Zakładanie stolarki budowlanej
43.33.Z	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian
43.34.Z	Malowanie i szklenie
43.39.Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych
43.91.Z	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych
43.99.Z	Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane
45.11.Z	Sprzedaż hurtowa i detaliczna samochodów osobowych i furgonetek
45.19.Z	Sprzedaż hurtowa i detaliczna pozostałych pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.20.Z	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.31.Z	Sprzedaż hurtowa części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.32.Z	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.40.Z	Sprzedaż hurtowa i detaliczna motocykli, ich naprawa i konserwacja oraz sprzedaż hurtowa i detaliczna części i akcesoriów do nich
46.12.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą paliw, rud, metali i chemikaliów przemysłowych
46.13.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą drewna i materiałów budowlanych
46.14.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą maszyn, urządzeń przemysłowych, statków i samolotów
46.15.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą mebli, artykułów gospodarstwa domowego i drobnych wyrobów

	metalowych
46.16.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą wyrobów tekstylnych, odzieży, wyrobów futrzarskich, obuwia i artykułów skórzanych
46.18.Z	Działalność agentów specjalizujących się w sprzedaży pozostałych określonych towarów
46.19.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą towarów różnego rodzaju
46.24.Z	Sprzedaż hurtowa skór
46.41.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych
46.42.Z	Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia
46.43.Z	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów użytku domowego
46.44.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów porcelanowych, ceramicznych i szklanych oraz środków czyszczących
46.45.Z	Sprzedaż hurtowa perfum i kosmetyków
46.46.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów farmaceutycznych i medycznych
46.47.Z	Sprzedaż hurtowa mebli, dywanów i sprzętu oświetleniowego
46.48.Z	Sprzedaż hurtowa zegarków, zegarów i biżuterii
46.49.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych artykułów użytku domowego
46.51.Z	Sprzedaż hurtowa komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
46.52.Z	Sprzedaż hurtowa sprzętu elektronicznego i telekomunikacyjnego oraz części do niego
46.61.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn i urządzeń rolniczych oraz dodatkowego wyposażenia
46.62.Z	Sprzedaż hurtowa obrabiarek
46.63.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn wykorzystywanych w górnictwie, budownictwie oraz inżynierii lądowej i wodnej
46.64.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn dla przemysłu tekstylnego oraz maszyn do szycia i maszyn dziewiarskich
46.65.Z	Sprzedaż hurtowa mebli biurowych
46.66.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń biurowych
46.69.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń
46.71.Z	Sprzedaż hurtowa paliw i produktów pochodnych
46.72.Z	Sprzedaż hurtowa metali i rud metali
46.73.Z	Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego
46.74.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i

	dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego
46.75.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych
46.76.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych półproduktów
46.77.Z	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu
46.90.Z	Sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana
47.11.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
47.19.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach
47.24.Z	Sprzedaż detaliczna pieczywa, ciast, wyrobów ciastkarskich i cukierniczych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.30.Z	Sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów silnikowych na stacjach paliw
47.41.Z	Sprzedaż detaliczna komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.42.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu telekomunikacyjnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.43.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu audiowizualnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.51.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.52.Z	Sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych, farb i szkła prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.53.Z	Sprzedaż detaliczna dywanów, chodników i innych pokryć podłogowych oraz pokryć ściennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.54.Z	Sprzedaż detaliczna elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.59.Z	Sprzedaż detaliczna mebli, sprzętu oświetleniowego i pozostałych artykułów użytku domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.61.Z	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.62.Z	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.63.Z	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.64.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu sportowego prowadzona w

	wyspecjalizowanych sklepach
47.65.Z	Sprzedaż detaliczna gier i zabawek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.71.Z	Sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.72.Z	Sprzedaż detaliczna obuwia i wyrobów skórzanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.73.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.74.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów medycznych, włączając ortopedyczne, prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.75.Z	Sprzedaż detaliczna kosmetyków i artykułów toaletowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.76.Z	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych i karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.77.Z	Sprzedaż detaliczna zegarków, zegarów i biżuterii prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.78.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych nowych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.79.Z	Sprzedaż detaliczna artykułów używanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.82.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach
47.89.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona na straganach i targowiskach
47.91.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet
47.99.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami
49.31.Z	Transport lądowy pasażerski, miejski i podmiejski
(uchylony)	
49.39.Z	Pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej niesklasyfikowany
49.41.Z	Transport drogowy towarów
49.42.Z	Działalność usługowa związana z przeprowadzkami
50.10.Z	Transport morski i przybrzeżny pasażerski
50.20.Z	Transport morski i przybrzeżny towarów

50.30.Z	Transport wodny śródlądowy pasażerski
50.40.Z	Transport wodny śródlądowy towarów
52.10.A	Magazynowanie i przechowywanie paliw gazowych
52.10.B	Magazynowanie i przechowywanie pozostałych towarów
52.21.Z	Działalność usługowa wspomagająca transport lądowy
52.29.B	Działalność śródlądowych agencji transportowych
52.29.C	Działalność pozostałych agencji transportowych
53.20.Z	Pozostała działalność pocztowa i kurierska
55.10.Z	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
55.20.Z	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
55.30.Z	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe
55.90.Z	Pozostałe zakwaterowanie
56.10.A	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
56.10.B	Ruchome placówki gastronomiczne
56.21.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)
56.29.Z	Pozostała usługowa działalność gastronomiczna
58.19.Z	Pozostała działalność wydawnicza
58.29.Z	Działalność wydawnicza w zakresie pozostałego oprogramowania
59.12.Z	Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi
62.01.Z	Działalność związana z oprogramowaniem
62.02.Z	Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki
62.03.Z	Działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi
62.09.Z	Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych
63.11.Z	Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność
66.21.Z	Działalność związana z oceną ryzyka i szacowaniem poniesionych strat
66.22.Z	Działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych
66.29.Z	Pozostała działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne
68.31.Z	Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami
69.10.Z	Działalność prawnicza
69.20.Z	Działalność rachunkowo-księgowa; doradztwo podatkowe

70.21.Z	Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja
70.22.Z	Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania
71.11.Z	Działalność w zakresie architektury
71.12.Z	Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne
71.20.A	Badania i analizy związane z jakością żywności
71.20.B	Pozostałe badania i analizy techniczne
73.11.Z	Działalność agencji reklamowych
73.12.A	Pośrednictwo w sprzedaży czasu i miejsca na cele reklamowe w radio i telewizji
73.12.B	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach drukowanych
73.12.C	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach elektronicznych (Internet)
73.12.D	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w pozostałych mediach
73.20.Z	Badanie rynku i opinii publicznej
74.10.Z	Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania
74.20.Z	Działalność fotograficzna
74.30.Z	Działalność związana z tłumaczeniami
74.90.Z	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana
75.00.Z	Działalność weterynaryjna
77.21.Z	Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego
77.22.Z	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp.
77.29.Z	Wypożyczanie i dzierżawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
77.32.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń budowlanych
77.33.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń biurowych, włączając komputery
77.34.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu wodnego
77.35.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu lotniczego
77.39.Z	Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane
78.10.Z	Działalność związana z wyszukiwaniem miejsc pracy i pozyskiwaniem pracowników
78.20.Z	Działalność agencji pracy tymczasowej

78.30.Z	Pozostała działalność związana z udostępnianiem pracowników
79.11.A	Działalność agentów turystycznych
79.11.B	Działalność pośredników turystycznych
79.12.Z	Działalność organizatorów turystyki
79.90.A	Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych
79.90.B	Działalność w zakresie informacji turystycznej
79.90.C	Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana
80.10.Z	Działalność ochroniarska, z wyłączeniem obsługi systemów bezpieczeństwa
80.20.Z	Działalność ochroniarska w zakresie obsługi systemów bezpieczeństwa
80.30.Z	Działalność detektywistyczna
81.21.Z	Niespecjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.22.Z	Specjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.29.Z	Pozostałe sprzątanie
81.30.Z	Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni
82.11.Z	Działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura
82.19.Z	Wykonywanie fotokopii, przygotowywanie dokumentów i pozostała specjalistyczna działalność wspomagająca prowadzenie biura
82.20.Z	Działalność centrów telefonicznych (callcenter)
82.30.Z	Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów
82.91.Z	Działalność świadczona przez agencje inkasa i biura kredytowe
82.92.Z	Działalność związana z pakowaniem
82.99.Z	Pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, gdzie indziej niesklasyfikowana
85.10.Z	Wychowanie przedszkolne
85.32.A	Technika
85.32.B	Zasadnicze szkoły zawodowe
85.51.Z	Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych
85.52.Z	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej

85.53.Z	Pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu
85.59.A	Nauka języków obcych
85.59.B	Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane
86.21.Z	Praktyka lekarska ogólna
86.22.Z	Praktyka lekarska specjalistyczna
86.23.Z	Praktyka lekarska dentystyczna
86.90.A	Działalność fizjoterapeutyczna
86.90.B	Działalność pogotowia ratunkowego
86.90.C	Praktyka pielęgniarek i położnych
86.90.D	Działalność paramedyczna
87.10.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem zapewniająca opiekę pielęgniarską
87.20.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób z zaburzeniami psychicznymi
87.30.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych
87.90.Z	Pozostała pomoc społeczna z zakwaterowaniem
88.10.Z	Pomoc społeczna bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych
88.91.Z	Opieka dzienna nad dziećmi
88.99.Z	Pozostała pomoc społeczna bez zakwaterowania, gdzie indziej niesklasyfikowana
90.01.Z	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych
90.02.Z	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych
90.03.Z	Artystyczna i literacka działalność twórcza
90.04.Z	Działalność obiektów kulturalnych
91.01.A	Działalność bibliotek
93.11.Z	Działalność obiektów sportowych
93.12.Z	Działalność klubów sportowych
93.13.Z	Działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej
93.19.Z	Pozostała działalność związana ze sportem
93.21.Z	Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
93.29.A	Działalność pokojów zagadek, domów strachu, miejsc do tańczenia i w zakresie innych form rozrywki lub rekreacji organizowanych w pomieszczeniach lub w innych miejscach o zamkniętej przestrzeni
93.29.B	Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna, gdzie

	indziej niesklasyfikowana
(uchylony)	
95.11.Z	Naprawa i konserwacja komputerów i urządzeń peryferyjnych
95.12.Z	Naprawa i konserwacja sprzętu (tele)komunikacyjnego
95.21.Z	Naprawa i konserwacja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku
95.22.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń gospodarstwa domowego oraz sprzętu użytku domowego i ogrodniczego
95.23.Z	Naprawa obuwia i wyrobów skórzanych
95.24.Z	Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego
95.25.Z	Naprawa zegarów, zegarków oraz biżuterii
95.29.Z	Naprawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
96.01.Z	Pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich
96.02.Z	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne
96.03.Z	Pogrzeby i działalność pokrewna
96.04.Z	Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej
96.09.Z	Pozostała działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana